

Maamehed saabuvad moodsa rasketehnikaga ülikoolilinna piirama

PRIIT PULLERITS

vanemtoimetaja

Eesti suurim ja menukaim mess, uue nädala teisest poolest Tartus algav kolmepäevane maamess toob küllap tänavugi kohale kümneid tuhandeid huvilisi, aga selleks, et neil oleks, mida uudistada, on tulnud osalejatel näha juba selle nädala algusest kaelamurdvat ja pahatihti ka kulukat vaeva.

Kui su isa ja ema on tuntud kultuuritegelased, on ootuspärane, kui satud juba lapsena lavalaudadele, kõrvuti Rolf Roosale ja Jarek Kasariga.

Aga ootamatu on see, kui sind hakkab huvitama rohkem, mis toimub lava all, mitte lava peal.

Lava all on igasugused seadmed ja mootorid.

Nüüdseks on Georg Noore poisipõlv ehk saanud juba ammu töö. Kolmapäeva päikeselisel hommikul on ta aegsasti kohal Tartu servas, seal, kus maailmakooli hoonele vahelt algab Tallinna maantee, et jälgida, kuidas tema juhitava perefirma Premium Transi veok suudab manööverdada pika treileri Tartu Näituse ristkülikukujuliste muruplatside vahel kitsastel teedel kollakate puitleastudega kaetud platssi servale.

Treileril seisab 34 tonni kaaluv ja 350 000 eurot maksev moodulkatlamaja, mis asus teele eelmise päeva õhtul Kohtla-Järvelt. Peaegu 15 meetrit pikk ja viis meetrit lai, nii et see ulatub üle treileri äärte. Sääraseid ülegabariidilisi asju tohibki vedada ainult õhtul kella seitsmest varahommikul kella kuueni, viikuritega saateautod ees ja taga.

Katlamaja tuleb tõsta treilerilt maha laastudega platsile. Kuigi appi on kutsutud lthali valge autokraana, ei saa see olema lihtne ja kiire operatsioon.

Just sellepärast hakkasidki järgmise nädala neljapäevast Tartus algava maamessi elunäinud osalejad oma üleeeluuuruses tehnikat juba lõppeva nädala algul kohale vedama. Arvestades, et messil osaleb 476 ettevõtet ja ühendust, läheb nende mahutamine, mida päev edasi, seitsmele ja poolele hektarile üha kitsamaks ja keerukamaks.

Varasemate aastate kogemus on õpetanud ka Taker Tehnika juhatusel liiget Tarmo Kärbot, et mida hiljem saabuda, seda rohkem võib masinate vahel manööverdamine probleeme

tekitada. Sedasi ajaski ta traktori abil üheksa tonni kaaluva vilja ümberlaadimishaagise messiväljakul peahoone ette juba esmaspäeva pärastlõunal – kõigist kõige esimesena.

Ukrainas rindejoonest 80 kilomeetri kaugusel tehases toodetud Kobzarenko oranžikarva haagisesse, mis maksab 60 000 eurot, mahub 30 tonni vilja. Niipea kui mess järgmise nädala laupäeval läbi saab, läheb haagis Lõuna-Eestisse. Ostja on juba olemas.

Raha eest saaks ruumi

Bio Mobiteki biokütusel töötav katlamaja, mis suudaks ära kütta ligi tuhande elanikuga aleviku ja mille Georg Noore juhitud transpordifirma kohale vedas, on maamessi imposantsemad eksponaadid. Ainuüksi selleks, et see treilerilt kraanaga maha tõsta, on vaja seitsme mehe panust. Lisaks tuleb leida juurdepääs veel kolmandalegi veo- kile, mil lastiks kokku 36 tonni vastukaalu, mis tuleb tõsta kraanautole. Vastukaaluga koos suureneb autokraana kaal ligi 90 tonnini.

Seda on palju. Katlamajaga mässav meeskond üritab kaupa teha kõrvalplatsil toimetavate Läti ja Poola transpordimeestega, kes laadivad maha palju kergemat põllutööstehnikat, et saaks raskest töstoperatsiooniks kasutada nende ala, mis on kergemini ligipääsetav ja kus ruumi lahedamalt.

Lätlaste ja poolakate vastus on konkreetne: makske, siis saate.

Tehing jääb ära.

Niigi on kulud suured ja peavalu olnud piisavalt. Georg Noorel kulus nädalaid, et hankida katlamaja veoks mõõda maanteid neljast ametkonnast kooskõlastused ja load. Sellegipoolest tuli teekonnal ühes kohas karbonatiga

elektriline ülespoole upitada, et ligi kuue meetri kõrgune koorem alt läbi mahuks. Kusjuures veomasin jõi keskmiselt 48 liitrit diisli saja kilomeetri peale – ja diisri äärte.

Sedasi kulub ligi kaks tundi, kuni kraana saab kindlalt paika ning noote otsale rippuva konksu küljest raskest ketid niivisi katlamaja nurkadesse kinnitatud, et katlamaja treilerilt üles tõstes laperdama ei läheks ega viltu vajuks.

Korralik ettevalmistus on enam kui pool võitu: töstmisprotseduur vältab lõpuks kõigest viis-kuus minutit.

Mõned tulevad samal ajal oma ülesannetega toime pealtnäha palju mänglevamalt. Konteinervedusid tegeva ettevõtte Miil autojuht Rauno saab üksipäini ja kolmveerand tunniga hakka- ma, et tõsta väikse kraanaga Volvo veo- autolt maha kaks peegeldavate klaas- seintega soojakut ning seada need peh- mel pinnasel loodi. See oli tal nelja päe- vas jooksul juba neljas sõit soojakutega Tallinnast Tartusse.

«Seni on valkne olnud. Täna on ju- ba rahvast,» ütleb ta kolmapäeva hom-

Poolast tulnud veoauto on toonud kolmapäeva hommikuks Tartusse järgmise nädala teises pooles toimuvale maamessile järjekordse laadungid läikivpuhast põllumajandustehnikat, mida Läti auto väike kraana (taamal keskel) hakkab peagi maha tõstma.

FOTO: PRIIT PULLERITS

Baltimaade suurimad messid

Külalistajate arvu järgi eelmisel aastal:

- Vilniuse raamatumess – üle 50 000
- Maamess Tartus – 40 192
- Riia automess – ligi 30 000
- Tourest Tallinnas – ligi 30 000
- Riia ehitusmess Mäja – ligi 30 000
- Baltic Beauty Riias – ligi 30 000
- Riia toidumess – 24 421
- Baltfour Riias – üle 20 000
- Lemmikloomamess PetExpo Riias – ligi 15 000
- Riia haridusmess – ligi 15 000
- Vilniuse ehitusmess Resta – ligi 15 000
- Vilniuse turismimess Adventur – ligi 14 000

ALLIKAS: MESSIDE KORRALDAJAD

mikropoolikul messialal liikuvate masinate kohta.

Paarkümmend meetrit eemal sõidab treilerilt roomikuil aegamisi maha Wacker Neusoni masin, mis meenu- tab diletandile väikest punase kopaga ekskavaatorit. Selle erinevusega, et ko- pa asemel on tegelikult PMC käänduv kiirkinnitus giljotiiniga, seletab ette- võtte Alfis EST tootejuht Tomas Aleksandrovas. Mis omakorda, lihtsalt öel- des tähendab, et see seadeldis võtab puid maha.

Mehaanik tõstab krabi hiiglasliku sõraga sarnaneva giljotiini erkkollase masti otsas kaheksa meetri kõrgusele taeva poole, justkui andmaks märku, et kogunege kõik siia. Õhtupoolikuks ongi Alfise platsil kõik seitse masinat kohal. Sest: «Homme on siin hulluma- ja,» prognoosib Aleksandrovas kolma- päeval.

Neli aastat tagasi käis ta lätlaste sa- masugusel messil Riia lähedal, mis te- ma hinnangul toimub kaks, kui mitte kolm korda väiksemal alal. Kui Läti kol- leegid tal mullu Eesti maamessil külas käisid, olid nad jahmunud, et eestlas- tel on nii suur põllumajandusüritus.

Igavene plats

Eelmisel aastal külastas Tartu servas maamessi üle 40 000 inimese. Rekord on 45 000 kandis. Võrdluseks: mullust *motoshov*'d septembris väisas 18 000 inimest. Maamess on Eesti suurim mess, millest on Balti riikides suu- rem vaid Vilniuse raamatumess um- bes 50 000 külalistajaga.

Maamessil on osaleda soovijaid ko- guni rohkem, kui korraldajad suuda- vad vastu võtta. Juba veidi rohkem kui kahe kuu pärast, jaanipäevaks, saab viiendik tuleva aasta messiplatsidest

broneeritud. Aasta lõpuks on enamik kohti läinud.

«Helistajaid on,» ütleb Tartu Näi- tuste projekti- ja kommunikatsioonijuht Henrik Urbel selle nädala esmaspäeval, «aga kohti enam pole.» Isegi kõige väik- semaid, 3x3-meetriseid mitte.

Põllumajandusmasinaid müüval ettevõttel A.Tammel platsimuret pole. Stammkunded teavad, kust neid messil leida: Tartu Näituste peahoone ees as- faldiplatsil. Nad on alati, juba esimesest messist saadik, asunud seal. «Asfaldil on iga ilmaga hea, ei lähe poriseks,» ütleb A.Tammeli juht Indrek Tammel, ettevõtte rajaja Arvi Tammeli poeg. Ja lisab, et isa oli enda sõnul, seda siis- ki naljaga pooleks, broneerinud tolle soodsa koha 50 aastaks.

Selle nädala teisipäeva hommikul ajab ettevõtte müügiesindaja Volli Ge- herman A.Tammeli 360-ruutmeetri-

sele platsile soomlaste Sampo Rosen- lew' rohekollase, umbes veerand miljo- ni eurot maksva kombaini, mis on äs- ja saabunud treileri peal Leedust. Järg- mistel päevadel toob transport sealt messile ka kolm erinevat traktorihaa- gist, lisaks tuleb koorem asju Austrias. Samuti paneb A.Tammel välja soomlas- te toodetud kivikoristajat, mis maksab ligi 70 000 eurot (ilma käibemaksuta). Kivikoristajad on läinud menukalt kau- baks: juba viis sellist on leidnud alanud kevadel Eestis omaniku.

Indrek Tammel mäletab, kuidas maamessi algusaegadel juhtus, et mõ- ni traktor läks müügiks otse platsilt. Viimastel aastatel pole seda enam et- ki naljaga pooleks, broneerinud tolle soodsa koha 50 aastaks.

Selle nädala teisipäeva hommikul ajab ettevõtte müügiesindaja Volli Ge- herman A.Tammeli 360-ruutmeetri-

on pakkuda, ja saadetakse sõnum, et oled olemas ja tegused. «See on natuke prestiiži küsimus,» ütleb Tammel, miks ta juba 32. korda kaasa lööb.

Inspireerivad tulekahjud

Seevastu Raido Kärldla tuleb Lääne-Vi- rumaalst Kadrina vallast maamessile osalema esimest korda. Aga kohe to- tega, mida korraldajad on tõstnud esile kui ühte tosinast messinaelast.

Kärldla lõi poolteist kümnendit ta- gasti ettevõtte Tigeri Invest, mis pelgalt nime järgi oletades võiks tegeleda ra- hapaigutustega Aasiasse, kuid tegeli- kult toimetab tema garaažis. Vähemas- ti tooteid ei ole ka kaugel, Austraaliast, te tulnud. Äri tehakse enamasti mujal ja teisel viisil. Mess on osalejate sõnul pigem suur turundusüritus, kus, nagu iseloomustab Tammel, saadakse koki- ku klientidega, näidatakse, mida uut

Lennuakadeemia tudengid Georg Kainel ja Erik Jääger nokitsemas BlueNimbuse põllumajandusliku droni kallal, mille esmaesitlus toimub maamessil. FOTO: ERAKOJU

Nüüdseks on ta noid seadmeid teinud neli tükki ning tõstab ühe neist, mil 1000-liitrine plastist vee- mahuti, 30-meetrine voolikuliin ning traktori hüdraulika pealt töötav vee- pump, päev enne messi algust sõidu- auto järelkäru peale ning toob rah- vale uudistada. Iseenesest lihtne asi, kas pole?

«Lihtsuses peitubki võlu,» lausub Kärldla. «Hea asi ei pea olema keeruli- ne, vaid peab olema töökindel.» Konkurent tal enda teada Lätis, Leedus ja Soomes pole. Poolas üks on, aga kuna seal tehtu töötab trak- tori õhusurve pealt, jääb priisitava vee surve Kärldla väitel lahjaks. Tema too- de, FireWalli kustusseade, suudab veejoo saata 15 meetri kaugusele. «Ei ole probleemi,» kinnitab ta.

24-ruutmeetrine plats, mille Kärldla talvel messialal endale soetas, jääb liiga väikseks, et seadme võimet demonst- reerida. Seda lubab ta teha aasta pärast järgmisel messil, kui on toodet veelgi vägevamaks timminud.

Esimest korda lähevad maamessi- le ka Tartu-lähedase Eesti Lennuaka- deemia üliõpilased, kes näitavad enda ehitatud kolmemeetrise tiivaulatuse- ga droni BlueNimbuse (e. k Sinine Vih- mapilv). Suur erinevus Ukrainas tegut- sevatest dronidest on selles, et Ees- ti tudengite tehtud on rahumeelne se- märk. Näiteks saaks seda kasutada tai- mekaitsevahendite ja väetiste pritsi- miseks põllule, lausub esimese aasta lennunduskorralduse üliõpilane Liina Sarv, ehkki praegu ei ole see määrus- tega Eestis lubatud.

Juunis lähevad tudengid kergetest ja vastupidavatest süsinikkiudkompo- siitmaterjalidest BlueNimbusega esi- dama Eestit Inglismaale mehitamata lennundus inseneriavoiustusele, kus omavahel võtavad mõõtu põlluma- janduslikud dronid. Vastavalt võist- luse reeglitele peab droni kogumass koos lastiga olema startides kümme kilo. BlueNimbust jaksab lastina kanda kuni neli kilo vett ning suudab sellega lennata veidi üle poole tunni.

Maamessil siiski BlueNimbuse len- du ei näe. Droni startimiseks ja maan- damiseks poleks seal ohtu ruumi- gi. Küll aga on maamessile pääsemine 19-liikmelisele meeskonnale suu asi,

Tasub teada

- Maamess loimub tänavu 32. korda. Osalevad põllumajanduse, metsandu- se, aianduse ja toidutööstuse ettevõt- ted ja organisatsioonid.
- Osalejaid on kokku 476, neid on ühek- sasti riigist.
- Maamess algab neljapäeval, 23. aprillil Tartu Näituste messikeskuses ja kestab 25. aprillini.

kinnitab Sarv, sest seni on nad oma kä- tetööd saanud tutvustada ainult kooli- des. Droni transportimiseks nii mes- sile kui ka Inglismaale on tudengid loo- nud spetsiaalse kasti.

Soojendus broileritele

Eile, reede hommikul, ootavad umbes pooled platsid messil endiselt tehnikat. Messi korraldajad on kaastnud platside vahel teid soolalahusega, et need vä- hem tolmaksid. Tuleb olla valmis, et uuest nädalast läheb lihtsaks ja askel- damine eriti kibedaks.

Taker Tehnika juht Tarmo Kärbo, kõige esimesena messile startinu, kes tõi Ukraina viljahaagise kohale juba es- maspäeval, peab arvestama, et Poolas valmistatud rekahaagis jõuab pärale esmaspäeva ennelõunal ning Austrias toodetud puiduhakkur veelgi hiljem, teisipäeva pärastlõunal. Kuid pinguta- da tasub: mullu osteti talt üks haagis lausa messiplatsilt. Sellist asja juhtub haruharva – aga juhtub.

Suure logistikaoperatsiooniga ko- hale veetud moodulkatlamaja läheb kolm päeva pärast messi lõpu tagasi Kohtla-Järvele. Varem ei saa, sest en- ne tuleb teistel väiksem tehnikka üm- berringi ära vedada, et suur kraana li- gi pääseks. Kohtla-Järvelt läheb see- sama katlamaja edasi Soome broileri- kasvandusse.

Katlamaja tootva Bio Mobiteki juht ja üks omanikke Voldeimar Nellis tun- nistab, et messidel käimine nii suure asjaga on kallid. Mõnikümmend tuhat eurot nimetab ta selle kuluks. «Aga kui saab kas või ühe lepingu, on see ära ta- sunud,» lisab ta.

Eelmise aasta sai Bio Mobitek maa- messil osalemise tulemusena Nellise sõnul lausa paar lepingut.

Maamessile mi- nev Eestis toode- tud FireWalli tu- lekustutusseade, mille saab kinni- tada traktori ette, tegemas proo- visõitu Lääne- Virumaal Viru- Jaagupis Voo- re Farmi põldudel. FOTO: RAIDO KÄRLD

Kõige esimesena saabub esmaspäeval Tartus maamessi välja- kule Ukrainas rindejoonest 80 kilomeetri kaugusel tehases toodetud oranžikarva haagis, mis kaalub üheksa tonni ja ma- hutab 30 tonni vilja. FOTO: PRIIT PULLERITS

Saksa-Austria fir- ma Wacker Neuson roomik- ekskavaator sõi- dab treilerilt ette- vaatlikult Tartu Näituste messi- platsile. Kollase masti otsas on PMC käänduv kiir- kinnitus punase giljotiiniga. FOTO: PRIIT PULLERITS

Konteinervedusid tegeva ettevõtte Miil autojuht Rauno on tõst- nud soojaku paika ning ühendab kraana konksud selle küljest lahti. FOTO: PRIIT PULLERITS

Pärast kaks tundi kestnud etteval- mistustööd tõstab lthali autokraana treilerilt messi- platsile Kohtla- Järvel toodetud ja sealt Tartusse veetud 34-tonni- se katlamaja. FOTO: PRIIT PULLERITS

Põllumajandusmasinaid müüva ettevõtte A.Tammeli juht Indrek Tammel (vasakul) ja müügiesindaja Volli Geherman on teisipäeva hommikul seadnud messiplatsile aeg- sasti paika veerand miljonit eurot maksva Soome kombaini. FOTO: SILLE ANNUK